

LA LLENGUA CATALANA, VINCLE D'UNIÓ

(Conferència pronunciada amb motiu de la inauguració dels cursos de la Universitat Internacional de la Mediterrània, a Eivissa, el dia 4 de juliol de 1997)

«És ben sabut i, si no, s'hauria de saber, que la llengua autòctona que es parla a l'antic Principat de Catalunya, a la major part de l'antic Regne de València, a les Illes Balears, al llarg d'una franja d'Aragó localitzada al límit occidental del Principat de Catalunya, al Principat d'Andorra i al Rosselló (el departament dels Pirineus Orientals a França) és el mateix idioma: el català, que representa la totalitat col·lectiva de les seves varietats dialectals» (Philip D. Rasico, Nashville, Tennessee, EUA).

«Creiem que no hem hagut d'exagerar el grau d'uniformitat que manifesten els parlars catalans amb la finalitat de destacar uns quants fets importants i constitutius de la llengua en el camp de la morfologia. La unitat de la llengua catalana no es demostra negant les diferències entre els seus parlars [...]. Però s'ha de reconèixer que aquestes diferències sorgeixen d'un sòlid tronc comú, d'una manera pròpia de construir paraules, que roman forta en tots els territoris de la llengua» (Max W. Wheeler, Universitat de Liverpool, Gran Bretanya).

«La nostra anàlisi del lèxic dels passatges reproduïts del mallorquí Ramon Llull, del gironí Francesc Eiximenis i del valencià sant Vicent Ferrer ha demostrat que la majoria de les paraules que apareixen, tant si són de caràcter general com si pertanyen a un camp semàntic específic, són d'ús general avui en dia a totes les zones de la llengua, de la mateixa manera (excepte algunes variacions fonètiques insignificants) i en el mateix sentit o en un sentit modern. Això ve a confirmar, doncs, la nostra afirmació que el lèxic de l'idioma ha mantingut en gran mesura la unitat originària» (Joseph Gulsoy, Universitat de Toronto, Canadà).

Per finalitzar amb aquest tipus de referències, citaré Joan Coromines, qui, en el llibre *El que s'ha de saber de la llengua catalana* (Editorial Moll, Palma de Mallorca, 1982), afirma: «A l'edat mitjana, la diferenciació dialectal era negligible, de tan petita com era. En la gran majoria de casos, ni els filòlegs més experts són capaços de distingir la pàtria d'un autor per l'estudi de les seves particularitats lingüístiques. Avui les diferències encara són petites, i en el llenguatge escrit de la gent educada, fins i tot quan és de to familiar, són insignificants.»

En efecte; llegim, per exemple, el *Cant espiritual* de Joan Maragall, de llenguatge planer i poc literari, escrit en quaranta-cinc hendecasil·labs:

Si el món ja és tan formós, Senyor, si es mira
amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre,
què més ens podeu dà en una altra vida?

Per'xò estic tan gelós dels ulls, i el rostre,
i el cos que m'heu donat, Senyor, i el cor
que s'hi mou sempre... i temo tant la mort!

Amb quins altres sentits me'l fareu veure
 aquest cel blau damunt de les muntanyes,
 i el mar immens, i el sol que pertot brilla?
 Deu-me en aquests sentits l'eterna pau
 i no voldré més cel que aquest cel blau.

Aquell que a cap moment li digué: «—Atura't»
 sinó al mateix que li dugué la mort,
 jo no l'entenc, Senyor; jo, que voldria
 aturar tants moments de cada dia
 per fê'ls eterns a dintre del meu cor!...
 O és que aquest «fê etern» és ja la mort?
 Mes llavors, la vida, què seria?
 Fóra l'ombra només del temps que passa,
 la il·lusió del lluny i de l'a prop,
 i el compte de lo molt, i el poc i el massa,
 enganyador, perquè ja tot ho és tot?

Tant se val! Aquest món, sia com sia,
 tan divers, tan extens, tan temporal;
 aquesta terra, amb tot lo que s'hi cria,
 és ma pàtria, Senyor; i no podria
 ésser també una pàtria celestial?
 Home só i és humana ma mesura
 per tot quant puga creure i esperar:
 si ma fe i ma esperança aquí s'atura
 me'n fareu una culpa més enllà?
 Més enllà veig el cel i les estrelles,
 i encara allí voldria ésser-hi hom:
 si heu fet les coses a mos ulls tan belles,
 si heu fet mos ulls i mos sentit per elles,
 per què aclucà'ls cercant un altre com?
 Si per mi com aquest no n'hi haurà cap!
 Ja ho sé que sou, Senyor; pro on sou, qui ho sap?
 Tot lo que veig se vos assembla en mi...
 Deixeu-me creure, doncs, que sou aquí.
 I quan vinga aquella hora de temença
 en què s'acluquin aquests ulls humans,
 obriu-me'n, Senyô, uns altres de més grans
 per contemplar la vostra faç immensa.
 Sia'm la mort una major naixença!

Aquest poema fou escrit entre 1909 i 1910, abans que l'Institut d'Estudis Catalans iniciés la seva obra de codificació lingüística —ortogràfica, gramatical i lexicogràfica— de la mà de Pompeu Fabra. Però, com indica Coromines, n'hi hauria prou amb canviar tres paraules (*temo* per *tem*, *deu* per *dau* i *deixeu* per *deixau*) per fer un text en un mallorquí perfecte, i n'hi hauria prou amb canviar-ne quatre (*temo* per *tem*, *aquí* per *ací*, *acluquin* per *acluquen* i *aquest -a*, repetit sis vegades, per *este -a*) perquè fos acceptable per a qualsevol valencià.

Quina és aquesta llengua a la qual m'he referit en boca de Rasico, Wheeler, Gulsoy i Coromines? Quin va ser el seu origen, la seva esplendor literària, la seva decadència, la seva renaixença? Com es va produir el seu procés de codificació i normativització? Què representa a les portes del segle XXI? A aquestes i d'altres preguntes vull donar resposta, breument, en aquesta exposició.

L'origen de la llengua catalana

El català és una de les llengües en què el llatí evolucionà durant l'edat mitjana en els diversos territoris de l'antic Imperi romà. El canvi del llatí al català fou lent i gradual, gairebé imperceptible; cap generació no va tenir la sensació de parlar una llengua nova, diferent de la dels seus progenitors. És, doncs, impossible d'establir en quin moment comença la història de la llengua catalana, tot i que els canvis més radicals deuriem tenir lloc en el segle VII, quan el llatí culte ja s'havia distanciat prou del popular i l'herència llatina pagana va ser substituïda per la cultura eclesiàstica. Les contribucions visigòtiques a la configuració del català són apreciables, especialment en l'onomàstica, encara que no és fàcil valorar-les adequadament.

A partir del segle VIII, amb la invasió musulmana, s'inicia un període de cinc segles, en els quals es configura la comunitat lingüística i cultural catalana, per simultaneïtat i contraposició de la cultura musulmana i de la nova societat catalanooccitana, que s'expandeix gradualment. La invasió representà a Catalunya una fractura suficient per justificar la creació d'un nou ordre, en el qual predominarà la influència dels francs carolingis. I la força d'aquesta nova societat es basarà en la seva funció de pont entre l'esplendor cultural andalusina i l'emergent continent europeu.

Ja en el segle IX, i encara més en els segles X i XI, l'aparició de paraules i fins i tot de frases senceres en català pur és tan freqüent en els textos en llatí que és impossible no adonar-se que el llenguatge parlat d'aquell temps devia ser essencialment el mateix que el que coneixem com a català. A mitjan segle XII són freqüents ja els documents sencers escrits en català, i a finals del segle apareixen dues obres escrites en prosa, inequívocament en català: les *Homilies d'Organyà* —una col·lecció de sermons religiosos— i una versió catalana del *Liber iudiciorum* —codi jurídic visigòtic.

Quina relació té aquest català incipient amb les altres llengües romàniques que es desenvolupen també en aquest període? Diu Coromines: «Podríem dir que si les altres llengües romàniques són germanes, el portuguès i el castellà són bessones, i l'occità i el català són una altra parella equiparable.» Efectivament, hi ha una profunda semblança entre aquestes dues llengües, molt més gran certament que amb cap altra llengua romànica. De fet, les relacions amb el sud-est de la Gàl·lia foren estrètes fins i tot abans de la mateixa romanització, que va tenir una intensitat i unes característiques similars a ambdues bandes del Pirineu —com assenyala Isidor Marí a *Conocer la lengua y la cultura catalanas* (Palma de Mallorca, 1993). Les afinitats entre occità i català foren molt notables fins al segle XIII, en què el distanciament polític va accentuar les diferències entre ambdues llengües.

Amb tot, l'especial afinitat del català amb l'occità és patent encara actualment, i permet una fàcil comprensió. Segons López del Castillo, entre les *discrepàncies* el català i l'occità presenten una coincidència enfront de les altres llengües d'un 74,8 % dels casos (les afinitats entre portuguès i castellà augmenten fins al 85,7 % dels casos de discrepància). Així, la llen-

gua ha conservat els trets de la important cohesió cultural i social de l'àrea occitanocatalana, que va estar a punt de quallar com a realitat nacional a l'edat mitjana. Aquesta afinitat es fa encara més patent si fixem l'atenció en la proporció de coincidències entre el català i altres llengües romàniques veïnes; sempre segons López del Castillo, 41,4 % amb el francès, 33,3 % amb l'italià, 27,2 % amb el castellà i 21 % amb el portuguès.

Segons Coromines, la llengua castellana sorgeix en els documents al mateix temps que la catalana, i no era ni menys rude ni més escrita que la seva veïna oriental, però, certament, no era utilitzada, ni tan sols coneguda, en l'àmbit lingüístic català. A la Corona d'Aragó el català era la llengua parlada per més del 80 % de la població, i l'habitual a les parts més riques i actives.

La literatura catalana va florir ràpidament, i a finals del segle XIII comptava ja amb una gran varietat de gèneres, que incloïen no només la poesia, sinó també la prosa, amb una rica producció filosòfica i històrica —més endavant, em referiré a Ramon Llull. Tot i que la poesia va començar a escriure's en occità, ja a inicis del segle XIII hi apareix una barreja de català, amb una disminució progressiva dels elements estranys. No va ser, però, fins al segle XV que la poesia catalana —valenciana— va arribar a la seva màxima esplendor, de la mà d'Ausiàs March.

En prosa no es va fer servir mai l'occità, i la novel·la, les històries curtes, la història, la didàctica popular i els temes religiosos ja foren conreats intensament en el segle XIII. Abans del 1234 circularen traduccions de la Bíblia, i Ramon Vidal de Besalú, a inicis del segle XIII, va escriure la gramàtica més antiga que s'ha conservat d'una llengua moderna. La llengua catalana s'havia consolidat, i l'expansió de la Corona d'Aragó en els segles XIV i XV va propiciar els moments més esplendorosos de la literatura catalana medieval.

L'expansió comercial i lingüística

La trajectòria de la llengua catalana a la segona meitat de l'edat mitjana segueix un procés expansiu concordant amb l'expansió política i comercial de la Corona d'Aragó. A les illes Balears i en el que seria el futur Regne de València, abans de la reconquesta es va parlar primerament mossàrab, un dialecte neollatí essencialment diferent del català, i diferent (encara més) del castellà i del portuguès, però amb analogies considerables amb els tres; no obstant això, l'àrab va anar substituïnt a poc a poc aquest llenguatge romànic, de manera que al segle XIII, quan les tropes del rei Jaume I reconquereixen aquests territoris, el mossàrab, ja mort o a punt de morir, gairebé subsisteix només en la toponímia, i la colonització catalana acaba esborrant-ne qualsevol rastre, excepte alguna paraula esporàdica que ha sobreviscut.

Recordem que Mallorca i Eivissa van caure el 1229 i el 1235, respectivament, i van ser poblades massivament per catalans del nord (de l'Empordà i del Rosselló), mentre que la conquesta de València va tenir l'episodi més rellevant el 1238, però no va culminar fins al 1245, i va comportar una repoblació molt més reduïda, de catalans i aragonesos, i d'enorme complexitat, que va mantenir importants contingents de població morisca a diferents enclavaments. El català va substituir massivament l'àrab, i la difusió i l'ús de la llengua catalana foren totals en els nous territoris incorporats a la Corona d'Aragó; però potser és encara més important el fet que el seu ús es va estendre a totes les esferes de la cultura i de la vida social, i que la llengua mateixa es desenvolupà com a instrument de comunicació apte per a tota la comunitat i per a totes les formes d'expressió culta. I aquest procés s'ha de fer extensiu a to-

tes les àrees mediterrànies influenciades pel poder econòmic i militar catalanoaragonès, des de Sardenya a Nàpols, Sicília o Grècia.

Ja en aquesta època, a part de detalls sense importància, el valencià només es diferencia del català occidental —i les modalitats baleàriques, del català oriental— per alguns arcaïsmes o vulgarismes conservats o generalitzats aquí o allà. I aquesta unitat s'ha mantingut malgrat el desmembrament de la Confederació, la qual cosa és fàcil de comprendre si es tenen en compte les poques diferències que hi ha entre la llengua medieval i la moderna, que en català ha variat menys que en qualsevol altra llengua romànica. Les diferències més grans segueixen estant encara entre el català oriental (Balears, nord-est de Catalunya i Rosselló) i el català occidental (oest i sud de Catalunya i València). I fins i tot en aquests dos grups fonamentals, les discrepàncies es redueixen gairebé exclusivament a les vocals no accentuades, que a l'oest i al sud es pronuncien una mica més tenses que a la resta del domini lingüístic.

L'esplendor de la llengua comuna

Em sembla adequat citar, arribats a aquest punt, unes frases d'Àngel Guimerà extretes del discurs d'inauguració del curs 1895-1896 de l'Ateneu Barcelonès, del qual era president:

[...] aqueixas tres colossals figuras de la llengua catalana en Ramon Muntaner, en Ramon Llull y l'Ausias March: lo cantor dels entusiasmes per la terra, lo cantor de les aspiracions de l'esperit, y'l cantor dels desitjos de l'home. [...] Y, com si als tres no'ls poguéu sostenir un sol estat de la confederació de la llengua catalana, [...] á en Ramon Muntaner nos lo donà a Catalunya, ahont se fundà la patria que respandeix eternament en la història; á Ausias March lo va deixar á Valencia, ahont l'amor se respira y'l senten fins les seves palmeres quan, sacudint sa polsina d'or lo vent, remorejant plahers, á altras palmeras lo transporta; y á Ramon Llull lo devallà á Mallorca, pera que ell desde Miramar extengués la mirada enllà d'enllà fins á obrir ell sol aqueix parpre misteriós que forma'l cel á l'horisó cayent sobre les onas.

En aquest llenguatge tan poètic, i amb una ortografia anterior a la codificació lingüística que vint anys més tard va dur a terme l'Institut d'Estudis Catalans, Guimerà —un dels escriptors més importants de la renaixença de la llengua catalana, juntament amb el valencià Teodor Llorente, el rossellonès Josep Sebastià Pons i el mallorquí mossèn Costa i Llobera— resumeix la unitat i l'esplendor de la llengua catalana dels segles XIII a XV.

Podem dir que la realitat actual és el reflex de la unitat de la llengua catalana en l'espai geogràfic i de la continuïtat en el temps històric. La llengua catalana va florir en aquests segles en l'obra del mallorquí Ramon Llull (1232-1315) —místic i racionalista al mateix temps que, en els seus més de quaranta llibres, fa un ús magistral de la prosa corrent i senzilla per a expressar els conceptes filosòfics més elevats—; en els tractats del gironí Francesc Eiximenis (1340-1409) —mentor dels consellers de la ciutat de València, erudit, amè i moralitzant, les obres del qual foren traduïdes a diversos idiomes—; en la *Crònica* de l'empordanès Ramon Muntaner (1265-1336) —que va viure molt de temps a València, a Mallorca i a Eivissa, on va morir—; en els sermons del valencià Vicent Ferrer (1350-1419) —que va fer ressonar a les esglésies de mig Europa la llengua catalana, que la família Borja va convertir en llengua del Papat—; en el *Tirant lo Blanc*, del valencià Joanot Martorell (1413-1468) —la cimera de la nostra narrativa medieval que, inspirada en Muntaner i influenciada pel català Bernat Metge

(1340-1413), l'humanista català més important, va representar un avenç important en l'evolució general de la novel·la—; en l'obra poètica, eminentment amorosa, del valencià Ausiàs March (1397-1459) —punt culminant de l'evolució innovadora de la poesia, de contingut profund i original, que constitueix un dels grans noms de la poesia europea—; i en les obres del metge i polemista teològic Arnau de Vilanova (1238-1311), del mallorquí Anselm Turmeda (1352-1423) —que, convertit a l'islamisme, amb el nom d'Abd-Allah at-Tarjuman al-Mayurquí al-Múhtadi va seguir publicant en català—, de Jaume Roig (?-1478), de Joan Roís de Corella (1433-1497) o de Joan Lluís Vives (1492-1540).

La Decadència

Com es va poder passar de la situació d'esplendor literària que acabo d'explicar al nivell més baix d'ús i de qualitat de la llengua catalana a mitjan segle XIX? Antoni de Bofarull va arribar a afirmar que «la musa catalana en els primers anys del segle i durant el temps de la gran lluita nacional no va passar de ser una musa de carrer, esclava de la bandúrria del cec improvisador», i Antoni Rubió recordava els «adotzenats versificadors o vulgars coblaire que, per a assolir més popularitat i més guanys, no tenien escrúpols a l'hora d'afalagar els maldestres instints dels seus incults oients». Com s'havia arribat a aquesta situació? Com s'havia arribat, segons la tristament famosa frase d'Antoni de Capmany, a «un idioma provincial antic, mort avui per a la república de les lletres»?

Víctor Balaguer afirmava que la Decadència havia començat en una data determinada: l'11 de setembre de 1714, «al caure fet a trossos lo pendó de les libertats sota les runes fumants de Barcelona, amb ell caigueren la literatura i la llengua pàtries». La sentència de Balaguer es basa en el fet que el 1714 el català va desaparèixer de les missions oficials de la Corona, mentre que al llarg dels segles anteriors hi havia hagut sempre manifestacions clares per part de la monarquia: Isabel la Catòlica es dirigí en català des de Medina del Campo als consellers de Barcelona; l'emperador Carles parlà en llengua catalana als catalans; a les Corts que hi havia al territori lingüístic català es parlava en llengua catalana, malgrat que fossin presidides per monarques castellans, etc.

La Decadència, però, ja era un fet molt abans de Felip V. La sort d'una llengua sol estar estretament vinculada a la sort del poble que la parla. Pel que fa a la llengua catalana, la decadència política i cultural s'inicià ja el 1412 amb el Compromís de Casp, i la pèrdua de poder s'accentuà amb la unió de les corones castellana i catalanoaragonesa el 1479. El domini lingüístic català es va anar debilitant políticament; d'estat confederat va baixar al nivell de províncies. Com diu Josep Miracle a *La restauració dels Jocs Florals* (Editorial Selecta, Barcelona, 1959), «llanguí l'eficàcia de la iniciativa i també el mateix deler de la iniciativa, [...] llanguí el comerç, [...] i la pobresa de la vida econòmica s'afegí a la pobresa de la vida política». La llengua no va ser una excepció; el català es va anar despersonalitzant a poc a poc, es va anar desintegrant. I, paradoxalment, tot aquest procés va tenir lloc quan en el mateix Mediterrani s'imposava el Renaixement, amb el triomf exultant de l'art i la literatura italians, castellans i francesos, tres-cents anys després de l'esplendor cultural de la societat occitana. Els intel·lectuals catalans d'avantguarda, o bé escrivien en llatí, o bé en castellà. El que va passar el 1714 no pot ser considerat com una causa primera de la Decadència, sinó més aviat com una causa final.

El pas dels escriptors balears, valencians i catalans a la llengua castellana va ser un fet, i

si la posició d'aquests era lamentable, la d'aquells que seguien escrivint en català era desesperant i ignominiosa. No ens han d'estranyar, doncs, les frases que he citat de Bofarull, de Rubió i de Capmany, ja que reflectien amb gran precisió la realitat d'ara fa un segle i mig.

La Renaixença

La decadència nacional a la qual he fet referència no va impedir, no obstant això, que la llengua catalana es continués fent servir en la vida privada, tant des del punt de vista oral com escrit, en els predicaments i en la cançó i la poesia populars. No es pot parlar, doncs, d'una llacuna total en la història de la llengua literària, però sí que, com afirma Coromines, al costat del moderat divorci dialectal es va produir una crisi greu en l'ús i la configuració de la llengua: un empobriment del vocabulari, una invasió d'influències castellaneres i franceses en el lèxic, en la sintaxi i en l'ortografia i, finalment, un menyspreu anàrquic de les distincions gramaticals.

El ressorgiment literari —moviment conegut amb el nom de Renaixença— té el punt de partida el 1833, amb la publicació del poema *Oda a la Pàtria*, de Carles Aribau, i es consolida el 1859 amb la reinstauració dels Jocs Florals, certamen literari anual que, des d'un punt de vista romànticista, reprèn els concursos medievals de la poesia trobadoresca. El ressorgiment no va ser fàcil, ja que els escriptors estaven acostumats a escriure en llengua castellana; en alguns d'ells, el català era una espècie de castellà disfressat; els millors, com s'ha dit d'Àngel Guimerà, eren poetes sense llengua.

Però es va lluitar amb èxit per superar aquesta crisi; alguns, recorrent a les formes superficials del català antic; d'altres, ignorants del català medieval, recorrent al parlar del poble, amb la qual cosa, renunciant a un cert cultisme, van aconseguir un estil més pur de semàntica i fraseologia. El representant més notable d'aquesta tendència va ser Serafí Pitarra, el primer gran escriptor dramàtic del català contemporani, però la fusió entre arcaïtzants i populistes va arribar de la mà del genial poeta Jacint Verdaguer i de l'arxiver mallorquí Marià Aguiló, que van saber, a finals del segle passat, combinar les tendències intel·ligentment puristes amb la saba vital de la llengua popular.

Faltava, no obstant això, consolidar la llengua catalana com una llengua literària moderna, i aquesta tasca la va dur a terme l'Institut d'Estudis Catalans de la mà del gran filòleg Pompeu Fabra, amb l'estudi sistemàtic i científic de la llengua i la fixació de la normativa. La publicació de les *Normes ortogràfiques* (1913), de la *Gramàtica* (1918) i del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932) és l'exponent de la gran obra de codificació lingüística —ortogràfica, gramatical i lexicogràfica— duta a terme per l'Institut d'Estudis Catalans.

El català entrava, així, en un període d'esplendor literària que, després del parèntesi obligat dels anys de persecució, permetia recuperar una llengua unitària estructuralment, però rica en modalitats dialectals, resultant-ne una llengua literària acceptable a totes les regions on es parla l'idioma. La influència d'Aguiló —que, essent mallorquí i havent viscut a València, va estudiar activament les varietats balears, valencianes, rosselloneses i aragoneses—, de mossèn Alcover i de Francesc de B. Moll, però també la de Fullana, a València, són crucials per arribar a combinar les reformes de manera que reduïssin al mínim les discrepàncies dialectals i fossin aplicables a totes les modalitats de la llengua. Així, la nova normativa va ser acceptada unànimement per tots els sectors —escriptors, filòlegs i societat en general— abans del 1932.

1997

Amb l'arribada de la democràcia, la recuperació de les llibertats i l'establiment de l'Estat de les autonomies, ha arribat de nou el reconeixement oficial del català en aquelles comunitats que l'han tingut tradicionalment com a llengua pròpia. Una comunitat lingüística, amb una població de més de deu milions d'habitants, que comprèn des de Salses (al Rosselló) fins a Guardamar de Segura (al Baix Binalopó) i des de Fraga (a l'Aragó) fins a Maó i l'Alguer (a Sardenya), amb una gran varietat de modalitats que, popularment, són denominades amb noms específics: *tortosí, eivissenc, mallorquí, valencià, empordanès*, etc., però que constitueixen una única llengua, tal com he volgut expressar a l'inici amb les citacions de Rasico, Wheeler i Gulsoy.

El recent *Diccionari de la llengua catalana*, elaborat per l'Institut d'Estudis Catalans, així com la *Proposta per a un estàndard oral* (i la nova gramàtica en fase de preparació) recullen aquesta diversitat dins de la unitat. Una unitat i una diversitat de les quals s'han d'estimular la conservació i l'ús sostenible. Una unitat i una diversitat que enriqueixen la llengua i faciliten el floriment de bona literatura, d'una literatura de tanta qualitat com reflecteixen els poemes següents del narrador, poeta i dramaturg eivissenc Marià Villangómez, membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans, a qui vull retre homenatge.

MATÍ

Ve a ferir el mur un sol mullat, tot dret.
Plou. Les cases aspiren el matí
per les finestres estorades, i
la plaça es troba desvesada al fred.

La pluja cau; retalla el bosc, el puig,
la masia; ens allunya el camp, badat
—delerós de concebre— a la humitat.
L'arbre s'espolsa el groc fullam, que fuig

amb la ventada. El gall torna a cantar.
Els palmers atalaien entre el gris,
segurs que serà prest esquinçadís.
El fals matí no acaba d'esclatar.

RIBA

La mar, vasta, existeix,
és amada. Són veles,
blau, escuma, abraçades.
Pols, fullams, terra endins
—el goig: ratlla, topada—,
i camins lluminosos
que, com la mar, s'estenen.